

Foreningen af Sognemedhjælpere i Danmark

Sognemedhjælperstillingens
historie
- udsnit fra
Diakonirapporten

fortalt
af
sognemedhjælper
Hanne Hummelshøj

Historisk set er der to udgangspunkter for sognemedhjælperen: at der altid har været sognemedhjælpere i Den Danske Folkekirke, men stillingsbetegnelsen har været noget andet, og at Sognemedhjælperen blev indført i forbindelse med samarbejdsloven i 1989.

Der har altid været sognemedhjælpere i Den danske Folkekirke, "sognemedhjælpere", det være sig frivillige eller ansatte, der har haft som opgave at udøve diakoni eller har haft kateketiske opgaver i sognene.

I Kirkeordinantsen af 1539 står der: "Sognedegnene skal undervise det unge Bondefolk i Børnelærdommen, d.e. Katekismus, en Gang om ugen", og senere i samme afsnit: "til de fattiges hjælp skal al den Rente anvendes som de hidtil plejer at få..... I dette øjemed skal der også beskikkes Diakoner".

Fra begyndelsen var det en medhjælp til præsten. Degneembedet er udsprunget af den gamle forståelse af diakonembedet, som i katolsk tid var en gejstlig uden den fulde ordination, men som måtte døbe og prædike. Senere udviklede embedet sig til også at være præstens medhjælp som kirkesanger.

Med pietismen i begyndelsen af 1700-tallet blev der en opmærksomhed på almens behov for kristelig oplæring, og der kom kirkeskoler. Det var nødvendigt, at børnene kunne læse og lære den lille katekismus, og der blev oprettet "kateketembeder" ved de enkelte kirker.

Senere har embedet udviklet sig, så der blev tale om ordinerede "kapellaner", mens degneembedet blev et skoleembede. Nu er skole og kirke adskilt, mens navnet er bibeholdt i kordegnes arbejde, en administrativ funktion med kirketjeneste.

Også på det diakonale områder strækker historien sig langt tilbage. I midten af 1800 tallet skete der store forandringer i samfundet. Indvandringen til byerne var begyndt sammen med industrialiseringen. Mennesker boede meget tæt sammen, ofte under kummerlige forhold. Fra den offentlige forsorg var der ikke megen hjælp at hente. Dette førte til opstarten af det diakonale arbejde i Danmark, både det sognediakonale arbejde med menighedsplejen og det institutionelle med bl.a. børneforsorg, redningshjem for faldne kvinder, misbrugsproblemer med mere. Kirkefondet opstod ligeledes på dette tidspunkt sammen med næsten alle de store kirkelige diakonale organisationer.

Diakonissehusene blev ligeledes oprettet på dette tidspunkt. Sygeplejeuddannelsen er udsprunget fra Diakonissestiftelsen, og der kom mange søstre og hjemmeplejestationer, fortrinsvis i de større byer. Deres arbejde bestod i pleje af og omsorg for de syge, i hvilken forbindelse de også har ydet et stort sjælesørgerisk arbejde. I deres uniformer er de blevet opfattet som et tegn på kirkes nærvær i det daglige. Deres arbejde er fortsatte helt til 1976, hvor hjemmeplejen blev en del af den offentlige forsorg.

I nyere tid er det sekulariseringen og udviklingen til et pluralistisk samfund, der har understøttet behovet for sognemedhjælpere. I 1975 blev skoleloven ændret, så der ikke længere var bånd mellem skole og kirke. Nu skulle skolen

ikke undervise i kristendom, men i religion, og kristendommen er den kulturarv, vi som samfund bygger på. Det blev grunden til, at mange kirkefolk mente, at nu skulle der sættes ind med oplæring og undervisning også ud over konfirmandundervisningen og de tilbud, de forskellige kirkelige børne- og ungdomsorganisationer kunne give. I 1987 blev der iværksat forsøg med indledende konfirmationsforberedelse (dåbsoplæring), en ordning, der blev gjort permanent i 1994. Mange steder er det behovet for indledende konfirmationsforberedelse, der har været anledningen til ansættelse af sognemedhjælpere

Den stigende verdsliggørelse der er sket gennem de sidste 20 år, og en oplevelse af, at fællesskabet tit ikke når de svageste, har gjort at mange kirker igen har erkendt et diakonalt ansvar. Det drejer sig om besøgstjeneste, men også oprettelse af væresteder og andre former for netværksskabende aktiviteter. Det er de store diakonale organisationer, der har gået foran, men også i de lokale sogne er der en stigende forståelse for disse opgaver, og man ansætter sognemedhjælpere til at udvikle arbejdsområdet.

De første sognemedhjælpere

Der blev arbejdet på at få etableret en sognemedhjælperordning inden for Folkekirkens officielle rammer både i 1928 og i 1931, og i 1936 blev den første med titlen "sognemedhjælper" ansat i Ålborg, men mere skete der ikke. I forbindelse med Kirkeministeriets Strukturkommission, der sad fra 1964 - 1971 var der forslag om en uordineret medhjælp til præsten. Dette mente man kunne afbøde den aktuelle præstemangel. Det skete ikke, i stedet blev der åbnet mulighed for en særuddannelse som præst. I 1969 blev det muligt at ansætte konfirmandlærere, en mulighed, som stadig foreligger.

På baggrund af henvendelse fra biskopperne i 1972 nedsatte Kirkeministeriet i 1974 et udvalg, som skulle kigge på spørgsmålet om sognemedhjælpere, og de afgav betænkning i 1979, hvor man indstillede, at der blev ansat sognemedhjælpere (kateketer og sogneassistenter) i sogne med mere end 3.000 indbyggere, hvis der var enighed i sognet. Kateketstillingen drejede sig om undervisning af både børn og voksne, sogneass.stillingen om medhjælp ved tilrettelæggelse af møder, husbesøg efter aftale med præsten med videre. Det var ikke forventningen, at der kunne blive tale om heltidsstillingerne, men deltidsstillinger og bibeskæftigelse, evt. i kombination med andre stillinger i Folkekirken. Finansministeriet havde mulighed for kombinationsstillinger for tjenestemænd, og udvalget så også en mulighed for fællesansættelser i skole og kirke.

Udvalget havde gjort grundige overvejelser om sognemedhjælpernes uddannelse. Når der var tale om deltidsstillinger og under hensyntagen til det forventede antal stillinger, mente man ikke, at der kunne blive tale om egentlig sognemedhjælpereskoler. I stedet skulle der tilrettelægges en uddannelse, der tog hensyn til deltagerne forskellige forkundskaber og også tog hensyn til at der måtte være tale om et deltidsstudium.

Forslaget var et uddannelsesforløb for sogneassistenten på 3 trimestre (12 mdr.) og for kateketen på 7 trimestre (2 1/4 år.) Indholdet i uddannelsen var fortrinsvis de teologiske fag. Der ud over pædagogik og sociale fag. Der var

dog mulighed for at opnå reduktion i fagene, hvis man havde erhvervet kundskaberne tidligere.

Uddannelsen skulle tilrettelægges med kortere kurser/weekend og ugekurser, aftenskole samt selvstudium og praktik under vejledning af en studievejleder. Uddannelsen afsluttes med en mundtlig prøve.

Udvalget kom ikke videre med forslaget, hvilket bevirkede at nogle kirkelige organisationer med Samvirkende menighedsplejere og Kirkefondet i spidsen finansierede forsøg med sognemedhjælpere i 6 udvalgte sogne i perioden fra 1982-1985. Det skal nævnes, at der i forbindelse med opstarten af forsøget i 1982 var indhentet erfaringer fra 25 sogne, hvor sognemedhjælperansættelser var finansieret på privat basis.

I 1986 blev der dannet et Sognemedhjælperudvalg bestående af repræsentanter fra De Samvirkende Menighedsplejere, Kirkefondet, Lukasstiftelsen, Diakonissestiftelsen, Kolonien Filadelfia samt Diakonhøjskolen. Udvalget eksisterede i 10 år og havde som opgave at støtte sognemedhjælper sagen. I perioden blev godt 50 sognemedhjælperstillinger hjulpet på vej af 4,5 mill. kr., ydet af de gamle diakonale stiftelser og fonde.

De forskellige forsøg og erfaringer der var blevet gjort, havde været med til at bane vejen for "samarbejdsloven" der blev vedtaget i 1989. Med inspiration fra frikommuneordningerne, som var begyndt i 1985, blev der givet dispensationsmulighed fra den kirkelige lovgivning, således at menighedsrådene kunne søge om at lønudgiften til sognemedhjælpere kunne afholdes af ligningsmidlerne. I begyndelsen var dette kun muligt for sogne med mere end 8000 indbyggere, eller for sogne, der samarbejdede. I 1996 blev denne begrænsning ophævet og med virkning fra 1.3.2000 er der kommet et cirkulære, hvorefter der kan ansættes sognemedhjælpere på linie med de øvrige kirkefunktionærer.

Sognemedhjælperforeningens historie

Efter samarbejdsloven blev vedtaget i 1989 blev de første 2 sognemedhjælpere efter denne lov ansat pr. 1.4.90. Derefter gik det stærk og i løbet af de første 3 år var der i alt knap 30 nye stillinger. For at styrke sognemedhjælper sagen, blev der i 1986, 1988 1990 og i 1992 på initiativ af Sognemedhjælperudvalget afholdt sognemedhjælperkonferencer, hvor også sognemedhjælperne blev indbudt. Det betød at man d. 2. november 1991 kunne danne Foreningen af Sognemedhjælpere i Danmark. Foreningen har til formål at arrangere kurser, at støtte og vejlede medlemmer, udgive medlemsblad samt have kontakt til Kirkeministeriet og relevante institutioner. Foreningen var en interesseforening, og lagde meget vægt på ikke at være en fagforening.

Det var kendetegnende for de første sognemedhjælpere, at mange var ansat i en åremålsstilling, og kom typisk fra et lærerjob som de vendte tilbage til, eller brugte sognemedhjælperstillingen som en overgangsstilling fra uddannelsen inden fastansættelse i det fremtidige erhvervsforløb. Men efterhånden som der kom flere stillinger, ansættelserne blev længere, kom der også mere behov for en organisation, der på en anden måde kunne varetage ansættelsesforholdene og kunne have kontakt med de øvrige faglige organisationer inden for det kirkelige område. Foreningen af Sognemedhjælpere besluttede på generalforsam-

lingen i foråret 98 at ændre status til en faglig organisation. Samtidig søgte man optagelse i OTK, Organisationsdannelsen af Tjenestemænd under Kirkeministeriet, et samarbejdsforum der omfatter Danmark Kordegneforening, Foreningen af Præliminære Organister og Danske Kirkegårdsledere.

B. Kategorier og omfang

Sognemedhjælperstillingen har fra begyndelsen omfattet to hovedopgaver, det kateketiske og det diakonale. Fordelingen mellem de to områder har ændret sig over tid. For de første sognemedhjælperstillinger har det særligt drejet sig om det sociale, diakonale område og i fl. Betænkningen af 1979 har det knebet med prioriteringen/ tiden til det kateketiske område. Efter samarbejdsloven åbnede mulighed for ansættelse af flere sognemedhjælpere, er der sket en større vægtlægning af det kateketiske område, således at de fleste af de stillinger, der oprettes nu har prioriteret den indledende konfirmationsforberedelse og andet arbejde med børn og unge meget højt. De fleste sognemedhjælperstillinger er fuldtidsstillinger. Nogle sogne har dog valgt at dele stillingerne og arbejdsområdet i to, således at der er to halvtidsstillinger, hvor den ene varetager den diakonale funktion, den anden den kateketiske, ud fra en erfaring om, at det er svært at rumme arbejdet med børnene og de ældre både tidsmæssigt og fagligt i samme stilling. Ligeledes er der også flere større sogne som begynder at have 1 fuldtidsstilling til hvert af de to hovedarbejdsområder.

Det kateketiske område

De typiske arbejdsområder er som tidligere nævnt arbejdet med den indledende konfirmationsforberedelse hvor mange sognemedhjælpere selv har ansvaret for undervisningsforløbet eller indgår i et samarbejde med præsten. Færre steder er det præsten der forestår undervisningen, mens kateketen hjælper til. Det vil ofte være det omvendte der gør sig gældende ved konfirmandundervisningen, men også her bliver kateketerne brugt i stigende omfang, enten som afløsere i undervisningen eller til at varetage specielle temaer som en del af et undervisningsforløb.

Andre typiske arbejdsområder er skole/kirkesamarbejdet.

Det diakonale område

Det diakonale arbejde er besøgstjeneste og deltagelse i sognets ældrearbejde, som kan tilrettelægges på forskellig måde. Men også oprettelse af væresteder og forskellige former for voksenarbejde, typisk med et netværksskabende formål er et arbejdsområde i udvikling. Mange sognemedhjælpere er med i samarbejdsprojekter med de kommunale eller sociale myndigheder. Det kan være omkring byudvikling/ kvarterløft eller det kan være i samarbejde med hjemmeplejen.

Kirkelig informationstjeneste

Et område som også er under udvikling er udbygningen af den kirkelige information, både de trykte medier, de elektroniske medier og den IT-baserede kommunikation. Også på dette felt er stadig flere sognemedhjælpere engagerede.

Tværkulturelt arbejde

Et andet område som er under opbygning er det tværkulturelle arbejde. I nogle sogne er der store grupper af nydanskere, deriblandt kristne, men også mange med en anden religion. Der er ansat sognemedhjælpere hvor hovedarbejdsopgaven er at danne kontakt til nydanskere. F.eks. er 3 sogne i Kolding fælles om et projekt, hvor de har ansat en indisk præst, der skal bygge bro mellem danskerne og de fremmede.

Det kirkelige børne- og ungdomsarbejde

Det kirkelige børne- ungdomsarbejde er et selvstændigt arbejdsområde, og mange steder er det en del af kateketens arbejdsopgaver. Det er forskelligt fra sogn til sogn, hvor meget frivilligt børne/unge arbejde, der er, men det vil være få steder, hvor der ikke vil være brug for en styrkelse af kontakten til kirken. Der ligger mange steder også en opgave i at støtte ledere i den almindelige kristendomsundervisning, inspirere til andagter og lignende.

Det er også vigtigt at være sig bevidst om forskellen mellem undervisning og samvær. Formålet med den indledende konfirmationsforberedelse er at gøre børnene fortrolige med den kristne børnelærdom og folkekirkens gudstjenester. Der er tale om et undervisningsforløb med en begyndelse og en afslutning, til forskel fra klub eller spejderaktiviteter, hvor der ikke er tale om et forløb, men at det enkelte barn er med i en længere periode.

Navn og selvforståelse

Navnet "sognemedhjælper" har været en kilde til megen debat og nogen frustration, først og fremmest hos de ansatte sognemedhjælpere. Det drejer sig om "medhjælper- titlen". Nogle har tænkt på pædagogmedhjælper eller gravermedhjælper, og har opfattet det som en underordnet i forhold til en overordnet, og skulle det så være præsten?

E. Ågård skriver i sin bog Folkekirken: "Men det var ønskeligt, om folkekirken kunne finde en mere appetitvækkende stillingsbetegnelse end den ydmyge titel sognemedhjælper"

Mange har gjort forsøg på at finde et andet navn, men også i de officielle betænkninger har stillingen altid haft navnet "sognemedhjælperstilling", selv om der er en ændring i forståelse af opgaverne fra at være præstens medhjælper til en selvstændig stilling med eget ansvarsområde. Gennem forløbet har der dog være en mere tydelig definition af de kateketiske opgaver og forhold end af de diakonale opgaver. I betænkningen af 1979 opererer man med en "sognesekretærstilling" opdelt med kateketiske opgaver og sogneassistentopgaver. Det skulle være de diakonale opgaver, dog mere bundet til præsten end man sædvanligvis er i dagens forståelse af et sognemedhjælperarbejde.

Der har også ligget teologiske begrundelse for navnet. Ordet "kateket" har ikke været kendt uden for de snævre kirkelige kredse, og ordet "diakon" har (med urette) givet associationer om en bestemt form for fromhed, som yderligere ville have vanskeliggjort den almindelige accept af arbejdsområdet.

I dag er der en måske begyndende udvikling, så navnet "kateket" bruges om de undervisningsmæssige opgaver, "sognediakon" om de diakonale stillinger, mens "sognemedhjælper" enten er en fællesbetegnelse for disse nye typer stil-

linger i Folkekirken både af kateketisk, diakonal, tværkulturel og kommunikativ art, eller er et udtryk for at stillingen omfatter arbejde fra flere af hovedområderne

Præsten og sognemedhjælperen

Blandt pionererne på området, både sognemedhjælper og præster har der været arbejdet meget med selvforståelsen blandt sognemedhjælperne. Sognemedhjælperen er ikke en medhjælper til præsten i den forstand, at det er præsten som leder og fordeler arbejdet. Der er tale om to forskellige funktioner, der begge har til formål at styrke det kirkelige liv i sognet.

Mange præster har været usikre på, hvordan sognemedhjælperens rolle og arbejdsopgaver skulle udmønte sig. Samme usikkerhed har mange sognemedhjælper haft.

Mange præster er vant til at arbejde alene. Dermed er det en ny udfordring pludseligt at få en medarbejder, som opgaverne skal løses sammen med, hvert fald hvad angår målformulering.

En anden kilde til usikkerhed har været forskellen i de faglige kvalifikationer. Sognemedhjælpernes viden på det teologiske område er meget forskellig. Nogle har enten via uddannelsen eller engagement i mange års frivilligt kirkeligt arbejde erhvervet sig en stor fortrolighed med teologiske og kirkelige begreber, for andre har dette været en helt ny verden. Kristendomskundskab kan man læse sig til, mens måden at forkynde på også tager farve af egen personlighed. Det er derfor vigtigt at præst og sognemedhjælper sammen finder en form at tale med hinanden om disse ting i respekt for arbejdet og hinandens forskellighed. Opgaven er, hvordan præstens ansvar over for forkyndelsen i undervisningssituationen kombineres med sognemedhjælperens eventuelle pædagogiske uddannelse og erfaring på området og ansvaret for den teologiske tilrettelæggelse af undervisningsforløbet.

I tværfagligt arbejde er det vigtigt at kunne trække på det bedste fra forskellige arbejdsområder. Det kræver lang tids bevidst arbejde, og at begge parter er parat til at diskutere mål og visioner i arbejdsprocessen.

Præst - Menighedsråd - Sognemedhjælper

Det er en kompliceret trekant. Præsten er i sin embedsførelse uafhængig af menighedsrådet, mens sognemedhjælperen er ansat af menighedsrådet til at udføre de opgaver som er angivet i regulativet.

Sognemedhjælperen skal samarbejde med præsten, men kan være ansat til opgaver, som hører under præstens arbejdsområde.

Præsten er medlem af menighedsrådet og som sådan må man formode, at der ikke ansættes sognemedhjælper mod præstens ønske. Nogle menighedsråd kan ønske at ansætte sognemedhjælper, for at løse opgaver, som præsten ikke løser, og præsten kan føle det som en kritik. Menighedsråd kan også have svært ved at forstå og respektere præsten teologiske begrundelser for usikkerhed over for sognemedhjælperstillingen.

Sognemedhjælperstillingen kan således blive fanget i trekanten mellem præstens forkyndelsesfrihed og menighedsrådets mulighed for at igangsætte aktiviteter i sognet. Der er således mange muligheder for konflikter.

Dertil kommer spørgsmålet om tilsyn.

“Menighedsrådet føre tilsyn (er arbejdsgiver) for sognemedhjælperen, men denne er i sin undervisningsmæssige og forkyndelsesmæssige virksomhed og ved udøvelsen af sjælesorg undergivet tilsyn af en af biskoppen udpeget præst.”

Sådan er det formuleret i cirkulæret om løn- og ansættelsesforhold for sognemedhjælperne, men det var også medtaget i udvalgets betænkning i 1979. Tilsynet sikrer, at sognemedhjælperen i sit arbejde er forpligtet på Folkekirkenes læregrundlag. Der er mange muligheder for at udtrykke sig, og nogle steder kan det være svært at få et godt samarbejde mellem præst og sognemedhjælper, hvis det teologiske ståsted er for forskelligt. Menighedsrådet har derfor i forbindelse med ansættelsen af sognemedhjælper/præst en stor opgave med at få snakket disse ting godt igennem, så alle synspunkter bliver afbalanceret.

Sognemedhjælper eller funktionspræst

Forventningerne til kirken er øget i takt med forventningerne til alt andet. Menighedsrådet har med ansættelsen af sognemedhjælperne mulighed for at ansætte personer med andre uddannelser end teologens, og sognemedhjælperne varetager i dag opgaver og funktioner, som tidligere blev løst af præsten. Det er vigtigt, når der ansættes sognemedhjælper, at menighedsrådet, som præsterne også er en del af, får afklaret ønsker og forventninger til den kommende medarbejder. Det er vigtigt at give alle i sognet lejlighed til at drøfte, hvilke opgaver, der skal prioriteres, og dermed hvilke kvalifikationer, der bør lægges vægt på, når stillingen skal besættes.

Sognemedhjælperen og de frivillige

Med ansættelse af sognemedhjælperne kan man indvende, at det frivillige arbejde bliver professionaliseret, idet en del af det arbejde sognemedhjælperne nu bliver ansat til, tidligere blev løst af frivillige.

Gruppen af frivillige har som alt andet ændret sig de sidste 30 år. Kvinderne er i større udstrækning kommet på arbejdsmarkedet, og der er blevet mindre tid til at deltage i frivilligt arbejde. Samtidig er efterspørgslen efter den frivillige arbejdskraft stigende. Der er også kommet flere tilbud og muligheder. Hvis man taler om, at kirkens arbejde er blevet professionaliseret, så er det ikke det eneste. Børn og unge i dag er næsten for alles vedkommende i kommunale pasningsordninger og er dermed vant til et en meget høj grad af professionel ledelse og høj standard, hvad angår tilrettelæggelse af aktiviteter. Der er dermed stor konkurrence mellem fritidsaktiviteterne på børne/ungeområdet. På det diakonale område bliver der i dag stillet så store krav til de frivilliges engagement og medleven, at selve organiseringen af arbejdet kan være svært at klare netop af frivillige.

Det er sognemedhjælperens opgave er at motivere, opmuntre og være koordinator for de forskellige arbejdsgrupper, og mange steder har det vist sig at der er kommet flere frivillige medarbejdere efter ansættelse af sognemedhjælperen. Nu kan de frivillige netop gøre det arbejde de ønsker, nemlig at tage sig af børnene eller gå på besøg.

Ansættelsesforhold

Sognemedhjælperne er ansat under mange forskellige forhold. I de første 10 år, har der været tale om, at der skulle søges dispensation, og menighedsrådene har ansat, som de bedst kunne. Det har givet anledning til problemer hos menighedsrådene i ansættelsesfasen og forskellige forhold for sognemedhjælperne, både lønmæssig og hvad de øvrige ansættelsesforhold angår.

Kirkeministeriet og Foreningen af Sognemedhjælpere har i løbet af 1999 forhandlet et cirkulære, der trådte i kraft 1. marts 2000, hvorefter alle nye sognemedhjælpere ansættes på ensartede vilkår. Der er tale om en tjenestemandslignende stilling, hvor man i lønfastsættelsen tager udgangspunkt i grunduddannelse, og hvor der er mulighed for at forhandle tillæg efter øvrige kvalifikationer og funktioner. Der bliver tale om pension svarende til det øvrige arbejdsmarked.

Visionen bag sognemedhjælperordningens begyndelse var, at menighedsrådene kunne ansætte sognemedhjælpere til de opgaver, de måtte ønske og få dem løst på det niveau, de fandt passende. Det betyder at arbejdsopgaver, uddannelse og løn vil være forskelligt fra sogn til sogn. I nogle sogne har det drejet sig om at få en "lønnen frivillig", hvor sognemedhjælperen blev ansat til at sørge for det praktiske omkring ældremøderne samt evt. gå lidt på besøg, andre steder har ønsket været en akademisk uddannet, der f.eks. selvstændigt skal tilrettelægge kirkeskole for børn, unge og voksne. Udviklingen har vist, at der stilles stigende krav til, at sognemedhjælperen selv kan tilrettelægge og udføre sit arbejde, hvorfor der må kræves en vis uddannelse og personlig modenhed. Med det nye cirkulære er fleksibiliteten i ordningen bevaret, fordi ingen former for uddannelse er forhåndspræmieret. Det er fortsat muligt at ansætte den person, man lokalt bedst mener, opfylder behovet.

Det er vigtigt at sognemedhjælperen har kvalifikationer til at løse de opgaver, som menighedsrådet har prioriteret. Det drejer sig både om de faglige kompetencer og spørgsmålet om teologisk indsigt/kristendomskundskab.

Den kirkelige faglighed omfatter et kendskab til kristendomskundskab og en erfaring med gudstjenesten og det kirkelige liv i et sogn.

Vedrørende de faglige kompetencer drejer det sig om, at have uddannelse og erfaring på det specifikt faglige område, hvad enten man skal arbejde med børn og unge eller man skal arbejde med ældre. Men der er også vigtigt at tage hensyn til livets erfaringer. De erfaringer, der samles op i arbejdslivet og ved engagementet i de frivillige organisationer eller lokalsamfundet. Fordi arbejdsområderne er så vidt forgrenede og ønskerne til, hvad sognemedhjælperen skal lave så forskellige, er der ikke tale om bestemte kvalifikationer. Det er en af styrkerne ved sognemedhjælpergruppen, at der er de mange forskellige uddannelser og erfaringer, men det kan også være en svaghed, fordi området kan komme til at virke diffust.

Der er etableret et samlet efteruddannelsesforløb i et samarbejde mellem sognemedhjælperforeningen og FPI samt de tre diakonale skoler, Sognediakonien, Diakonhøjskolen og Institut for Diakoni og Sjælesorg. Det er 4 x 1 uge i løbet af to år, som nu er frivilligt, men som man på længere sigt håber på bliver gjort obligatorisk. Formålet med efteruddannelsen er at styrke den enkeltes

faglighed både teologisk og inden for specifikke fagområder, samtidig med at diskussioner og samvær over et længere forløb i sig selv er med til at præge gruppen mod en mere bevidst faglighed.

Der bliver også givet tilbud om et 4-dages grundkursus for nye sognemedhjælpere. Det er tanken at dette kursus skal tages så hurtigt som muligt efter ansættelsen og for at introducere nye sognemedhjælpere til den specifikke kirkelige arbejdsplads.

Ud over grundkursus og efteruddannelse vil der være et behov for videreuddannelse på forskellig måde, og meget gerne tværfagligt fælles for andre kirkeligt ansatte. At være på kursus sammen kan være med til at udbrede kendskabet til hinanden, og dermed at være med til at nedbryde fordomme, ligesom det er med til at give den fornemmelse af, at det er det samme arbejde vi står i, selv om funktioner og uddannelse kan være forskellig.

Fremtiden

Selv om sognemedhjælperordningen er godt i vej, er der flere store spørgsmål, der presser sig på. Det første er spørgsmålet om uddannelse. Hvilke særlige kvalifikationer og kompetencer skal sognemedhjælperen være i besiddelse af? Der tænkes særligt på det teologiske område og på kirkekundskab. Skal det være en fælles uddannelse eller drejer det sig om en prøve/eksamen på baggrund af tidligere uddannelser og erfaringer? Hvad betyder det for lønniveauet, hvis der stilles krav om en længerevarende uddannelse som det f.eks. kendes for kateketer og sognediakoner i Norge - og betyder det, at de mange forskelligartede uddannelser sognemedhjælperne har i dag, forsvinder?

Et andet spørgsmål, der også bør afklares bedre, er forholdet til præsten. De andre kirkefunktionærer løser specifikke opgaver ved gudstjenesten, men sognemedhjælperen går også ind på det forkyndelsesmæssige område. Men ligesom der i dag mange steder er flere præster ved en kirke, kan det også fungere med præst og sognemedhjælper. Det drejer sig om at respektere hinanden og de forskellige arbejdsfunktioner.

Fremtiden

Der er i dag 160 sognemedhjælperstillinger rundt i landet, og der kommer omkring 10 nye stillinger om året. Det er et område, der er i vækst, og der er ikke i samme grad som tidligere en stor usikkerhed omkring stillingen, selv om det fortsat tager 1-2 år fra en stilling er besat, til at alle samarbejdsforhold både internt og eksternt i det enkelte sogn kommer til at fungere som ønsket.

Det vil altid tage tid at indarbejde nye samarbejdsfunktioner, og Folkekirken er både en arbejdsplads og et område med mennesker, der er levende engageret i at udvikle arbejde og holdninger. Sognemedhjælperstillingens historie vil derfor fremover være en del af kirkens historie.

Skrevet maj 2000 af daværende formand for Foreningen af Sognemedhjælpere i Danmark Hanne Hummelshøj

Del af rapporten "Diakoni – en integreret dimension i folkekirkens liv" udgivet af Diakoniudvalget i år 2001. Forlaget Aros.

Kilder til det historiske afsnit:

Betænkning om en sognemedhjælperordning, BETÆNKNING NR 889 i 1979

Sognemedhjælpere i Folkekirken, Rapport udgivet af et fællesudvalg nedsat af Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer og Sognemedhjælperudvalget.

Erik Ågård: Folkekirken – en studiebog.